

VIZIUNEA DE POLITICĂ EXTERNĂ A P.N.L. ÎN PERIOADA POST-RĂZBOI RECE

Paul Nistor

În mod tradițional pentru români, politica externă s-a constituit într-o sursă de prestigiu simbolic, diferențiată net de o politică internă pasibilă de impregnarea cu toate viciile confruntărilor facțiunilor politice concurente. Indiferent de dificultățile vieții interne, arta diplomatică era cea care salva sau încununa activitatea unui guvern. De obicei un spațiu al consensului între partidele politice rivale, ea era legată la nivel psihologic de ideea conservării statului și a supraviețuirii naționale. Involuntar, era percepută și practică ca o dimensiune cu calități superioare; cele mai importante resurse, cei mai instruiți oameni și cele mai influente relații fiind activate pentru a desăvârși o strategie sau un obiectiv de politică externă.

În istoria PNL, această abordare a fost respectată aproape cu sacralitate, raporturile europene ale României primând adeseori înaintea chestiunilor interne ce vizau dezvoltarea-modernizarea. Obținerea independenței, aderarea la Tripla Alianță, implicarea în primul război mondial și strategia continentală interbelică au constituit priorități indiscutabile în activitatea autorităților liberale. În afara energetismului extraordinar manifestat pentru atingerea unor obiective majore în plan extern, considerate a fi decisive pentru români, PNL a mizat și pe o anumită consecvență în respectarea unor principii liberale la scară internațională. Încercarea de a păstra alianțele cu democrațiile occidentale chiar și în vremuri tensionate, încrederea în organisme internaționale și sugerarea unei democratizări mai profunde a relațiilor dintre state-națiuni, indiferent de mărime, se înscriau în viziunea liberală de politică externă. Cooperarea și respectul acordat instituțiilor mondiale care nu erau, în fond, după cum remarca Isaiah Berlin, decât descendenți direcți ai internaționalismului liberal, demonstra fidelitatea guvernelor liberale românești față de o doctrină care avea în centru ideea de progres și cooperare globală.

După 1989, politica externă românească a traversat perioade la fel de confuze ca și bulversările din plan intern. Nehotărârea în a rupe definitiv relația cu URSS, sfidarea Occidentului printr-o politică internă mai puțin democratică, strategia tipic românească "Zicem ca voi și facem ca noi", au favorizat instaurarea rapidă a unui sentiment de neîncredere în relația cu Vestul. Șovăiala în acceptarea unor norme și standarde europene și un management defectuos al relației cu Europa și cu vecinii, au fost caracteristicile principale ale diplomației primului deceniu postdecembrist. Într-o nouă lume, pe care diplomații noștri (sau decidenții politici) nu au înțeles-o imediat, România abia reușea să-și definească cu claritate obiectivele majore și strategia ce trebuia desfășurată pentru îndeplinirea lor. Într-o epocă post-război rece derutantă, ale cărei structuri se

găseau într-o perpetuă metamorfoză, Bucureștiul ezita în fixarea (și atingerea) unor ținte clare de politică externă.

În aceste condiții, e dificil să avem pretenția unei diplomații subsumate unei anume paradigme, să vedem în politica noastră europeană o manifestare liberală sau conservatoare sau... Noi nu reușeam să depășim chestiuni legate de negocieri bilaterale (Tratatele cu Ungaria, Ucraina, sau Rusia) sau de tensiuni locale (Yugoslavia, R. Moldova), darămite să mai facem uz de respectarea scrupuloasă a unor principii clar diferențiate, în arena internațională. Într-un anumit fel, această orientare generală post-decembristă se aplică și viziunii de politică externă a PNL. Impresionați de mutațiile ce interveneau permanent pe scena globală, după 1989, liderii PNL s-au limitat doar la accentuarea unor obiective naționale importante, fără a miza și pe respectarea unor principii liberale de politică externă. Cu alte cuvinte, se poate spune că erau mai fideli particulei “național” din titulatura partidului, decât celei de “liberal”. Chestiunile decisive pentru țară și națiune erau primordiale, iar căile “liberale” de îndeplinire a acestor deziderate, doar opționale.

În analiza viziunii de politică externă a PNL-ului post-totalitar vom uza de teorii ale relațiilor internaționale care aparțin marelui curent liberal. Idei din lucrările unor autori anglo-saxoni: Norman Angell, Woodrow Wilson, Michael Doyle, Richard Rosecrance, pot fi utilizate cu succes la “decriptarea” mesajului PNL de politică externă. Persistă încă un semn de întrebare ce nu poate fi înlăturat. Aceste teorii au fost lansate luându-se în calcul modul de acțiune al unei mari puteri democratice, cu o anume forță economică și cu o certă influență în plan internațional. Oricât de principal ar fi PNL-ul nostru, României nu îi sunt la îndemână mijloacele, resursele și căile de acțiune ale SUA sau Marii Britanii. Totuși, există standarde liberale ce pot fi aplicate și unei țări mijlocii-mici, nuanțe care se pot observa suficient de limpede și în acțiunea diplomatică românească ori în documentele ce formulează oficial dezideratele noastre externe. Ele ne vor ajuta să descifrăm mai bine limpezimea viziunii europene (globale) a Partidului Național Liberal și să evaluăm cu corectitudine prioritățile diplomatice ale Bucureștiului sub influența liberală.

Pentru analiza orientării externe a PNL avem în vedere două perioade distincte: etapa în care partidul a fost în opoziție și etapa guvernării efective. Pentru prima secvență, programele PNL și alte documente interne, ori declarațiile liderilor marcanți, par a fi definitorii. A doua etapă este evaluată în special după eficiența concretă a aparatului diplomatic pus în mișcare de guvernanți; imaginea României în lume, succesele și insuccesele în plan european, datorându-se în mod direct și deciziilor luate la nivelul structurilor de conducere ale partidelor aflate la putere.

Primii ani de după 1989 par a reflecta, în mod evident, frustrările și angoasele acumulate în era comunistă. Chestiunile externe erau strict înlănțuite cu frământările politice interne, cu acea căutare disperată a soluției miraculoase, care să rezolve, brusc și eficient, toate problemele țării. Se păstrau încă numeroase clișee mentale moștenite din anii partidului unic, iar obiectivul de politică externă era încă unul confuz. Intrarea în Uniunea Europeană apărând prea utopică pentru un stat care cu puțin timp înainte¹ fusese adversarul Vestului, măcar recunoașterea internațională a României, ca țară democratică și adeptă a economiei de piață, se constituia într-un scop suficient de rezonabil pentru diplomația noastră.

¹ Dan Pavel, Iulia Huiu, *Platforma-program a CDR*, în *Nu putem reuși decât împreună*, Iași, Editura Polirom, 2003, p. 554.

Existența Uniunii Sovietice până în decembrie 1991, puciul care a încercat reconstituirea imperiului, enormele transformări la granița de Est, i-au făcut pe români deosebit de sensibili la evenimentele din vecinătatea apropiată. Nu numai Tratatul româno-sovietic, inițiat de Ion Iliescu, dar și isteria colectivă care vorbea de recuperarea teritoriilor românești ocupate de URSS, ne-au îndreptat mai mult atenția spre Est decât spre Vest. În acest context, *Platforma-program a CDR* (august 1992) conținea un subcapitol ferm: “Reîntregirea teritorială a României”, în care se fixa un obiectiv considerat atunci în limitele credibilității: “reîntregirea teritoriului național știrbit în urma nefastului Tratat Ribbentrop-Molotov”².

Această viziune aparținea unei alianțe politice din care făceau parte PNL-AT, PAC sau PNL-CD, partide care aveau printre membrii marcanți nume de genul Dinu Patriciu, Horia Rusu, Călin Popescu-Tăriceanu, Nicolae Cerveni sau Nicolae Manolescu. O asemenea poziție regională a CDR reflecta mai mult presiunea unei istorii naționale tensionate decât o gândire pragmatică ce ar fi urmărit principiile liberale de politică externă. Mai mult ca sigur, ea se înscria atât într-un curent populist care trebuia să demonstreze alegătorilor sensibilitatea opoziției față de marile chestiuni naționale, cât și în bulversanta transformare europeană, unde în urma colapsului URSS, Yugoslaviei și Cehoslovaciei se retrăsau granițe și se nășteau state noi. Conform unei tradiții diplomatice mitologice, CDR nu dorea să piardă oportunitatea momentului, să pună Europa în fața faptului împlinit apelând la energeticul “prin noi înșine”. Liberalii din CDR, ca întotdeauna în istorie, sacrificau cu drag pe altarul succesului de politică externă particula “liberal”, ridicând-o la rang de interes general pe cea circumscrisă unui scop “național”.

Platforma-program a CDR, din august 1992, era un document cuminte în privința opțiunilor diplomatice. La sectorul „Priorități” era trecută o sintagmă confuză dar importantă pentru noi la acel moment: “Scopul prioritar al politicii externe a României este de a convinge comunitatea internațională de atașamentul poporului român față de principiile democrației” și se accentua necesitatea de a se recunoaște statului nostru rangul de “partener necesar și eficient în constituirea noii Europe”³. În mod timid și circumspect, se spunea că va exista o acțiune care va avea drept țintă acceptarea României în organismele europene sau apropierea de NATO. Mai mult din oportunism național, probabil, decât din scrupulozitatea urmăririi unui principiu liberal în diplomație, era introdus și un subcapitol referitor la “Drepturile omului și minoritățile naționale” în care se lua angajamentul respectării convențiilor internaționale în domeniu.

În mod firesc, existau și șabloane preluate din comunism. Fraze de tipul: România “trebuie să-și cultive vocația de partener și mediator, deschis dialogului și cooperării”⁴ ne duc cu gândul la pretențiile absurde ale lui Ceaușescu de a media conflictul arabo-israelian sau de a se plasa în postura de punte de comunicare între Europa și lumea a treia. La fel și indicarea expresă a ideii că CDR acordă un rol deosebit ONU, cerând să i se atribuie acesteia puteri sporite, pare a fi tot o modă defunctă preluată din vremurile în care România nu mai avea respectul Estului și al Vestului, iar ONU devenise o tribună mai facilă de manifestare a veleităților de amicitie internaționalistă ale megalomanilor de la București.

² Vorbind despre “teritorii ce aparțineau de drept României”, CDR preconiza relații diplomatice cu Estul “în spiritul idealului național al întregirii teritoriilor răpite de URSS”.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

Aceste “umbre” ale trecutului par să se întindă peste gândirea liberală până spre momentul accederii la guvernare – 1996, când contactul direct cu realitățile externe au obligat la o mutație sesizabilă. Încă în iulie 1995, într-un interviu acordat revistei “22”, Nicolae Manolescu, președintele P.A.C., se războia cu Moscova, cu vechile ei pretenții imperiale și cu repetata opoziție la extinderea NATO în regiunea pontică. De această dată, luând în brațe pe “național” în detrimentul lui “liberal”, marele critic literar săvârșea o penibilă eroare de viziune externă, opunându-se încheierii de tratate (având rol de normalizare a relațiilor) cu țările vecine. “Ce sens are să încheiem acum un tratat cu Ucraina, făcându-ne că am uitat de ținutul Herța, de sudul Basarabiei, de regiunile pe care Stalin le-a făcut cadou ucrainenilor după încheierea Tratatului Ribbentrop-Molotov?... Dar vreau să întreb: chiar nu avem pretenții teritoriale?”⁵. Era încă o mostră că ideologia drepturilor omului și a minorităților naționale se aplica doar selectiv. Noi nu doream ca guvernul de la Kiev să acorde drepturi firești românilor din Ucraina, noi doream teritoriul, cu orice preț teritoriul.

Intrarea PNL în guvernele din perioada 1997-2000 a condus la o responsabilizare crescută a declarațiilor și obiectivelor formulate de liberali, care acum implicau în mod direct România prin ideile emise în spațiul public. Însăși victoria în alegeri pare să se fi datorat și unei opțiuni pro-Vest mult mai clară decât a rivalilor din PDSR. După cum constata analistul Dan Pavel: “existau politologi care afirmau că CDR venea cu un mesaj politic clar, democratic, prooccidental, de integrare în NATO și UE, în timp ce adversarii lor erau atunci antioccidentali, anticapitaliști și tot mai visau la Rusia”⁶. Discursul european al PNL, ca ofertă politică îndreptată către alegători, se va concretiza într-o “euro-manie” obsesivă, desfășurată cu răbdare și meticulozitate între 1997-2000.

În anumiți termeni, putem afirma cu tărie că dimensiunea externă a activității guvernelor CDR-PD-UDMR a urmat și o cale liberală, una mult mai clară față de perioada 1991-1992, când PNL-ul avea un Secretar de Stat (I. V. Săndulescu) în Ministerul de Externe. Chiar dacă ministerul de resort a fost apanajul PD-ului, idei liberale s-au conturat permanent și primii pași spre respectarea unor principii liberale de relații internaționale au fost făcuți cu convingere.

Care sunt totuși criteriile conform cărora o politică externă și un joc la nivel mondial poate fi apreciat drept liberal? În primul rând, utilizarea masivă a instrumentelor economice (comerciale) în consolidarea relațiilor dintre state. Dată fiind situația economică a României, una critică din multe puncte de vedere, acest criteriu nu a putut fi satisfăcut. Alte ingrediente ale practicii liberale de politică externă vizează consolidarea raporturilor cu celelalte democrații, încercarea unui export de democrație către spațiile încă autoritare sau cu statut intern incert, sprijin și respect oferit dreptului internațional și organizațiilor internaționale, securitate colectivă, înlocuirea politicii de putere cu o politică a bunăstării, întărirea ideii de justiție internațională, acceptarea sancțiunilor militare și a intervenției comunității internaționale în sprijinul indivizilor (națiunilor) conduse despotice de dictatori sau partide unice. Simțind foarte bine “pulsul” politicii occidentale, PNL a susținut constant respectarea acestor principii. De multe ori nu din fidelitate pur doctrinară, ci și pentru că aceasta era direcția care satisfăcea cel mai bine interesul național. Altfel spus, în anii 1997-2000, “naționalul” și “liberalul” aproape se confundau.

⁵ Revista “22”, nr. 281, iulie 1995, p. 8.

⁶ Dan Pavel, Iulia Huiu, *op. cit.*, p. 283.

Evenimentele internaționale derulate în anii cooptării la putere a PNL au fost dintre cele mai dificile și profunde. Vizitele în România ale lui Jacques Chirac, Bill Clinton și Ioan Paul al II-lea au indicat acceptarea României în marea familie a democrațiilor euro-atlantice dar și o schimbare decisivă a modului în care diplomația Bucureștiului înțelegea să realizeze managementul cu factorii de putere ai Vestului. Cu toate derapajele interne ale guvernelor CDR-PD-UDMR, există merite incontestabile la nivel de fermitate externă.

Lista unor minime realizări sau autoproclamate succese internaționale e mai lungă, fie că vorbim de aderarea la C.E.F.T.A. (Acordul Central European pentru Comerț Liber), cooperarea militară cu NATO sau ONU și trimiterea de trupe în zone de conflict ori influențarea deciziei de admitere a României în viitoarea troică O.S.C.E., de la începutul secolului XXI. Totuși, “diamantul” din coroana politicii externe românești în ultimul deceniu al secolului XX a fost deschiderea negocierilor de aderare la UE. Declarându-se “promotor al integrării europene”, PNL își confecționa o imagine de partid modern, pro-european. În “Cartea Albă a PNL. Patru ani de guvernare (1997-2000)” se afirma: “PNL consideră că decizia adoptată de Consiliul European la Helsinki (decembrie 1999), de a începe negocierile de aderare la Uniunea Europeană cu România, face necesară o redimensionare a politicii externe românești, precum și accelerarea reformelor interne”⁷. Această decizie reprezenta un semnal clar că demersurile României de apropiere și integrare în UE erau susținute pe deplin de instituțiile comunitare și statele membre ale Uniunii, că Bucureștiul devenise un partener credibil.

În alt sens, PNL a reușit să obțină întregul sprijin al liberalilor europeni pentru cauza României, fapt demonstrat și de alegerea lui Valeriu Stoica în funcția de vicepreședinte al Internaționalei Liberale. Diplomația așadar, s-a făcut nu numai de la stat la stat, ci și prin colaborarea cu facțiunile politice europene.

În altă ordine de idei, momentul cel mai sensibil care a implicat o fermitate a deciziei externe a fost conturat în urma conflictului dintre NATO și Serbia, încheiat cu bombardarea unor ținte civile și militare din țara vecină. În acele luni, guvernul s-a aflat nu doar sub presiunea opoziției care adoptase un ton naționalist excesiv, ci și sub asaltul opiniei publice. Conform unui sondaj ISOP (aprilie 1999), 83% dintre români se declarau împotriva bombardamentelor NATO și sentimentele de compasiune față de sârbi erau sincere⁸. Mai mult, dorința opiniei publice românești de integrare în NATO era superficială, iar Alianța Nord-Atlantică nu mai era identificată cu un partener extern sincer și responsabil. Este meritul guvernului de a fi rezistat pe poziții ferme, în timp ce Belgradul și Minsk-ul ne cereau aderarea la Uniunea Rusia-Belarus-Yugoslavia. Punerea spațiului aerian la dispoziția avioanelor NATO și acceptarea raidurilor aeriene deasupra Serbiei, ca premisă a alungării lui Slobodan Miloșevici și a democratizării Yugoslaviei, au fost permanent justificate și prezentate românilor drept parte a micilor sacrificii pe care trebuia să le facem pentru câștigarea încrederii Alianței. Discursul guvernului în acest sens era unul ce cuprindea elemente tipice de liberalism internațional: intervenție pentru sancționarea unui dictator, atac militar pentru a scoate de la conducerea Serbiei un grup politic ce inflamase întreaga zonă a Balcanilor, protejarea civililor albanezi și crearea condițiilor pentru ca cetățenii sârbi să poată construi acasă o democrație veritabilă.

⁷ *Cartea Albă a PNL. Patru ani de guvernare, 1997-2004*, p. 11.

⁸ “Adevărul”, 7 mai 1999, p. 4.

Această fidelitate necondiționată față de Occident a fost răsplătită vizibil în anii care au urmat. Chiar dacă, aparent, am trădat un vecin, am reușit să fim consecvenți cu schemele liberale ale relațiilor internaționale. Evaluând general guvernările din etapa 1997-2000, putem afirma că politica externă a reprezentat cu adevărat împlinirea politică a principiilor morale ale CDR, cele care în plan intern au suferit de o anume infirmitate. Hotărârea acelor guverne a așezat România pe o direcție proeuropeană de necontestat și a deschis legături privilegiate cu unii lideri importanți ai lumii euro-atlantice. Vocația vestică a clasei politice de la București depășise anii de incertitudine din prima etapă post-decembristă.

Totuși, s-ar fi putut face mai mult. O politică externă care să adere total la principiile liberalismului internațional ar fi avut și direcții noi. Încă din prima jumătate a secolului XX, Norman Angell era convins că interdependența economică se constituia în premisă a bunăstării, servind eficient și la evitarea relațiilor conflictuale. Măcar într-o singură direcție – Republica Moldova – această axiomă s-ar fi aplicat cu succes, cu toată slăbiciunea economică a României. Guvernele românești însă au fost neînțelese de precauție în direcția amintită, evitând să încurajeze investiții masive la est de Prut. În plus, chiar dacă de acum trei sferturi de secol teoreticieni precum J. Hobson și A. Zimmern făceau distincția între politica puterii și politica bunăstării, insistând pe realitatea conform căreia intensificarea comerțului liber ar fi o forță în sprijinul păcii, decidenții politicii externe românești nu au văzut în dimensiunea economică un instrument util al relațiilor internaționale.

Mai mult, nici în raporturile cu Vestul nu a fost urmărită această strategie importantă a începutului de mileniu III. Politicienii noștri nu au înțeles că puterea internațională a unui stat și implicit securitatea tind în prezent să se sprijine mai mult pe componenta economică decât pe cea militară. Din acest punct de vedere, lucrările lui Richard Rosecrance (“The Rise of the Trading State” și “The Rise of the Virtual State”) ar fi trebuit să fie biblii ale politicii economice interne și externe ale statului român. După cum susține Rosecrance, sistemul internațional ar fi caracterizat de prezența a două lumi: una politico-militară și una comercială. În condițiile de azi, comerțul ia locul expansiunii teritoriale și puterii militare. Un stat cu o economie slabă va fi la dispoziția vecinilor și a marilor puteri. Soluția lui Rosecrance este așa-zisul “stat virtual”, care nu încearcă să își mărească propria capacitate productivă bazându-se pe teritoriu ci se specializează în servicii și cercetare, investind în oameni și având chiar rol de gazdă primitoare pentru capitalul altor țări⁹. Din nefericire, această rețetă simplă a părut mult prea complexă guvernelor noastre, care au preferat, în schimb, să perpetueze vulnerabilitățile clasice ale României.

Nici în domeniul exportului democrației către vecinii problematici nu am înregistrat succese notabile. Chiar dacă opinia lui Kant (conform căreia între statele liberale există o stare de pace nealterabilă), preluată de Fukuyama, poate fi taxată drept ușor naivă, reversul ei este unul cu adevărat îngrijorător. După analiza profesionistă a lui Michael Doyle, trebuie să fim foarte precauți la evoluția acestui sistem internațional, unde se întâlnesc într-un mixaj cu potențial exploziv state liberale și nonliberale. Relațiile între aceste două tipuri de state nu pot fi pașnice, iar noile teorii susțin chiar justiția intervenției (pe deasupra ideii de suveranitate absolută), deoarece statele nonliberale sunt, de fapt, în război cu propriile popoare. Aceste principii liberale ale finalului de secol XX vin foarte bine în continuitatea celor susținute de Woodrow

⁹ Martin Griffiths, *Relații internaționale*, București, Editura Ziua, 2003, p. 163.

Wilson care dorea o reorganizare a lumii pe structura celor trei tipuri de liberalism: comercial (comerțul și interdependența economică ar reduce stimulii pentru folosirea forței), republican (propagarea democrației spre statele autoritare) și regulator (acceptarea domniei legii în relațiile internaționale).¹⁰

În anii influenței directe a PNL asupra politicii externe românești, doar în cazul Serbiei se poate vorbi de implicarea activă în respectarea principiilor mai sus amintite. Și aceasta doar ca decizie subsumată acțiunii NATO. În rest, niciodată guvernele noastre nu au presat spre est pentru a influența acolo instaurarea unei democrații veritabile. În acest fel, au lăsat cel puțin un focar deschis (R. Moldova – Transnistria) să se dezvolte periculos de mult în vecinătatea apropiată. Încă nu s-au înțeles pe deplin avantajele unor granițe acoperite de țări democratice, pașnice și prospere.

Nici în Platforma-program a Alianței Dreptate și Adevăr (2004) nu se recunosc linii liberale clare de politică externă. La fel ca înainte, ele sunt înlocuite de obiective punctuale care au o certă nuanță europeană și democratică, dar care nu sunt dublate de principii liberale limpezi care să orienteze activitatea diplomatică a Bucureștiului. Se insistă pe “asigurarea transparenței procesului de integrare europeană”, “redimensionarea instituțională în domeniul integrării europene” și, în mod cu totul meritoriu, se dorește “sprijinirea opțiunilor europene ale Republicii Moldova” sau “adoptarea unui concept politic clar și transparent privind “politica la est” a României în relațiile cu Republica Moldova, Ucraina și Federația Rusă...”¹¹ Oricum, toate acestea arată o maturizare evolutivă a gândirii liberale de politică externă, care însă, în mod inexplicabil, rămâne în continuare fidelă doar obiectivelor externe majore de interes național, în dauna fixării unei paradigme eficiente în care să funcționeze diplomația noastră.

Conform acestor date se poate crede că partidul ar duce lipsă de personalități care să înțeleagă profunzimea relațiilor internaționale. Dar nu numai cooptarea unui fost ministru de externe (Theodor Meleșcanu) în conducerea PNL infirmă această supoziție, ci și frecvențele interviuri, de o consistență teoretică aparte, oferite de liderii liberali. Într-o dezbatere reflectată în revista “22”, Valeriu Stoica, fost președinte PNL, vorbea cu suficientă dezinvoltură despre “clivajul naționalism / europenism” în istoria României despre principiul “modernizare – democratizare – europenizare”, opoziția “națiune etnică – națiune civică”, problemele integrării europene și ale UE în ansamblu, despre chestiunea minorităților și drepturile indivizilor¹². La fel, Theodor Meleșcanu oferea o mostră de viziune profesionistă pe domeniul diplomatic atunci când aprecia că o țară mică are doar două posibilități de a aborda domeniul relațiilor internaționale (alianța cu o mare putere influentă sau un rol curajos care să depășească locul modest pe care îl deținea inițial) și prevedea deplasarea eforturilor diplomației noastre de la aspectul spectacular (negocieri, tratate, modificări regionale) spre unul tehnicist, integrat mașinării UE¹³.

Cu toate aceste străluciri individuale, PNL nu confirmă 100% o dimensiune coerentă a liberalismului internațional. Pe scena globală, această realitate reprezintă o mică infirmitate a partidului din moment ce mari teoreticieni, precum Raymond Aron, au demonstrat încă din a doua jumătate a secolului XX imposibilitatea de a mai gândi libertatea circumstanțiind politicul la limitele frontierei de stat¹⁴. Marile amenințări la

¹⁰ *Ibidem*, p. 167.

¹¹ *Platforma-program a Alianței Dreptate și Adevăr* (2004), în www.pnl.ro.

¹² Revista “22”, *Provocări liberale*, nr. 156, septembrie 2003, p. 2-3.

¹³ Revista “Dilema”, nr. 218, martie-aprilie 1997, p. 8.

¹⁴ Revista “Polis”, nr. 3, 1997, p. 25.

adresa libertății pot veni acum la fel de puternic din exterior ca și din interior. Din acest motiv, acțiunea internațională a liberalismului se poate circumscrie unei misiuni de santinelă, de supraveghere a nuanțelor în care se desfășoară dinamica perpetuă a raporturilor dintre state sau a mediului global, cu scopul declarat de a preveni derapajele spre conflict generalizat, autoritarism sau diminuarea democrației.

Analiza viziunii de politică externă a PNL în perioada post-decembristă relevă existența unei scheme tradiționale. În fapt, “TRADIȚIA” brătienistă este o constantă greu alterabilă în interiorul partidului. Și aceasta cu atât mai mult cu cât este punctul de plecare al unui europenism obsesiv, verificat în timp și justificat prin virtuțile care au permis rezistența românilor în fața diferitelor state autoritare sau totalitare (Rusia țaristă în secolul XIX, Germania național socialistă, URSS). Din nefericire pentru liberali, sunt importante doar obiectivele naționale majore de politică externă, fiind ignorate, mai mult sau mai puțin, detaliile referitoare la strategiile ce pot conduce la atingerea acelor ținte prin intermediul diplomației. Atașamentul la o “cale” liberală internațională, cu respectarea principiilor marelui curent idealist deschis la începutului secolului XX de lumea anglo-saxonă, se produce doar treptat, poate și o dată cu maturizarea clasei politice românești.

Datorită mediului politic intern (cu nuanțe reminescent-naționaliste) și din intenția de a reflecta dorințele poporului, de multe ori PNL a accentuat dimensiunea “națională” a deciziei externe în dauna celei “liberale”. Alinierea tot mai accentuată la criteriile politice occidentale a forțat însă conducerea PNL să recunoască, an după an, importanța principiilor liberale în plan internațional. Mai mult inconștient decât urmărind deliberat un plan diplomatic cu puternice caracteristici doctrinare, liberalii au început să internalizeze trăsăturile distincte ale diplomației apusene. Mergând pe vechea sincronie cu Europa Occidentală, și atașați la UE, liberalii români probabil vor învăța curând armonizarea obiectivelor naționale cu strategiile externe liberale, construind o viziune compactă în care interesele României vor fi parte componentă firească a marelui sistem național dominat în prezent de norme și reguli liberale.